

BVD Nieuwsbrief

Jaargang 6 – nummer 2
1 augustus 2001

INHOUDSOPGAVE:

Armeense gedenksteen eindelijk geplaatst

In een vorige nieuwsbrief(2000-3) is ingegaan op perikelen rondom de plaatsing van een Armeense gedenksteen in Assen. Inmiddels is het monument onthuld en kan worden gemeld dat er vanuit Turkse hoek geen gewelddadige reacties zijn geweest: wel is tot het eind toe geprotesteerd.

Pag. 5-6 Bekladdingen op een joodse begraafplaats

Alweer enige tijd geleden vond een aantal bekladdingen plaats op Joodse begraafplaatsen.

Interview HBVD Radio 1 Journaal

Op zondag 22 april is het Hoofd van de BVD een interview afgenomen door Radio 1 Journaal. De tekst - met enkele interessante passages over de taakvelden van de Dienst - van het interview is letterlijk weergegeven.

Reacties in de media op het jaarverslag

Het jaarverslag van de BVD heeft in de media meer belangstelling getrokken dan vorig jaar. Een aantal onderwerpen wordt aangehaald waar met name de aandacht van de schrijvende pers naar uitging.

De nasleep van "Göteborg"

De Eurotop in Göteborg en G8-top in Genua hebben beide geleid tot rellen en uit de hand gelopen protesten van links radicale activisten.

Bijlage

Turken en Koerden lopen zich warm voor de verkiezingen Tweede kamer

In Turkse en Koerdische kring wordt nagedacht over kandidaatsstelling van de Tweede kamer- en gemeenteraadsverkiezingen volgend jaar. Doel is een betere belangenbehartiging ten behoeve van de eigen etnische groep, een ontwikkeling die niet zonder risico's is.

Een staalkaart van het verzet tegen de globalisering

De actievoerders tegen globalisering zijn onder te verdelen in gematigden, burgerlijk ongehoorzamen en radicalen. In alfabetische volgorde wordt de huidige stand van zaken weergegeven.

ARMEENSE GEDENKSTEEN EINDELIJK GEPLAATST

Na een slepende procedure is op 24 april jl. een gedenksteen onthuld op begraafplaats De Boshoeke in Assen. De steen is geplaatst op initiatief van de etnische Armeniër Nicolai Romashuk en bedoeld ter herinnering aan de Armeense voorouders die zijn omgekomen in de periode 1910-1920, toen de Turken een ware slachting hebben gehouden onder deze bevolkingsgroep.

Voorgeschiedenis

Reeds in januari 1999 deed Romashuk bij de gemeente Assen het voorstel tot plaatsing van een monument ter nagedachtenis van de 1,5 miljoen Armeniërs die tussen 1915 en 1923 door de Turken zijn omgebracht, de zogenaamde Armeense genocide. Hoewel de gemeente Assen hier niet positief tegenover stond is door een procedurefout toch toestemming verleend tot plaatsing. Na diverse procedurele overleggen is een compromis gevonden waarbij plaatsing uiteindelijk wél werd toegestaan mits het woord 'genocide' niet in de tekst zou voorkomen vanwege de politieke lading die hieraan verbonden is.

Van Turkse zijde was van diverse kanten, onder andere door de Turkse ambassade, het Turkse consulaat in Deventer en de lokale Turkse Culturele Islamitische Vereniging, druk op de gemeente Assen uitgeoefend om de plaatsing van de steen niet toe te staan aangezien van Turkse zijde een Armeense genocide nog steeds hardnekkig wordt ontkend. Weliswaar wordt toegegeven dat er enkele honderdduizenden Armeniërs zijn omgekomen maar er zouden ook tienduizenden Turken het slachtoffer zijn geworden van Armeens geweld. Het ministerie van Buitenlandse Zaken, waar de Turkse ambassade protest bij had aangetekend, was van mening dat het hier om een lokale aangelegenheid ging waar de landelijke overheid geen zeggenschap in had.

Naast de in West-Europa verschijnende Turkse kranten is er ook op de diverse Turkse radio- en televisiezenders veel aandacht besteed aan de voorgenomen plaatsing van het, in hun ogen, 'haatmonument'.

Onthulling

Op 24 april, de dag van de herdenking van de Armeense genocide, was het dan eindelijk zover. Over het gedeelte van de tekst waarin het woord 'genocide' voorkwam, was een halfronde stenen cirkel aangebracht met de woorden 'ter herinnering aan de omgekomen voorouders in de periode 1910-1920'.

Een Armeense priester heeft het monument ingewijd en diverse sprekers hebben het woord gevoerd. Onder hen het Tweede Kamerlid Leen van Dijke van de ChristenUnie. Deze is vorig jaar in Armenië geweest en heeft zich sinds die tijd, in navolging van onder andere Frankrijk, sterk gemaakt voor een Nederlandse erkenning van de genocide. Dat Van Dijke voelde dat hij met zijn stellingname vele Turkse Nederlanders zou kwetsen, bleek wel uit het feit dat hij om politiebescherming had gevraagd. Er was echter geen enkele aanwijzing dat hij doelwit zou worden van acties en er is dan ook niet op zijn verzoek ingegaan.

De Armeense gemeenschap in ons land heeft de onthulling aangegrepen om de jaarlijkse herdenking van de Armeense genocide dit keer in Assen te laten plaatsvinden. Ondanks de gewijzigde tekst kwam uit de diverse toespraken duidelijk naar voren dat het hier wel degelijk om een herinnering aan de genocide van 1915 gaat.

Bijlage

Turkse reacties

Tot op het laatste moment hebben de Turken geprotesteerd tegen de plaatsing. Op de vrijdag voor de onthulling heeft de Turkse consul uit Deventer zich nog schriftelijk gewend tot de burgemeester van Assen om het Turkse standpunt duidelijk te maken en de plaatsing te voorkomen. Ook dit heeft niet meer mogen baten.

Als laatste mogelijkheid stappen tegen het monument te ondernemen, zal de lokale Turkse vereniging het besluit van de gemeente Assen aanhangig maken bij de Raad van State. De tijd zal leren of deze instantie zich geroepen voelt dit besluit alsnog terug te draaien.

Tot een massale demonstratie in Assen, waar vanaf het begin al mee bedreigd was en waaraan meer dan tienduizend Turken mee zouden doen, is het overigens nooit gekomen.

Van mogelijke gewelddadige acties tegen het monument is niets gebleken. Gezien de in eerste instantie heftige reacties van Turkse zijde werd dezerzijds niet uitgesloten dat het tufstenen monument geen lang leven beschoren zou zijn. Immers, de Turken waren dusdanig beledigd dat het in de lijn der verwachting lag dat het monument binnen de kortste tijd beklad of vernield zou worden. Hier is echter niets van gebleken. Het tegendeel bleek echter waar; juist van de zijde nationalistische Turken werd er op aangedrongen geen geweld te gebruiken en het monument eventueel te laten bewaken om te voorkomen dat de schuld van een vernieling onmiddellijk in hun schoenen geschoven werd. Tevens is er bij de jongeren uit de omgeving van Assen en Groningen op aangedrongen geen gewelddadige acties te ondernemen.

Berusting

Het lijkt er op dat de Turkse gemeenschap in ons land berust in het feit dat er nu een Armeens monument staat. Ondanks dat er van diverse kanten op aangedrongen is actie te ondernemen, ziet men dit blijkbaar niet als een oplossing. Zoals hierboven gesteld is de Raad van State de laatste strohalm waar men zich aan vast klampt. Maar men is zich er tevens van bewust dat er toch nog individuen rondlopen die het recht in eigen hand willen nemen en zullen trachten het monument te vernielen. Zover is het echter nog niet. Ondanks het feit dat de steen slechts korte tijd bewaakt is, is het monument in de dagen erna ongeschonden gebleven.

BEKLADDINGEN OP EEN JOODSE BEGRAAFPLAATS

In de nacht van zaterdag 28 op zondag 29 april jongstleden hebben vandalen bekladdingen op de joodse begraafplaats te Dorst (gemeente Oosterhout) aangebracht. Op verschillende graven werden hakenkruizen geklad. Verder waren er teksten als 'Wir sind zurück' en 'Juden raus' te lezen. De bekladdingen werden op zondag 29 april ontdekt door nabestaanden van holocaust-slachtoffers, die op die dag hun doden wilden herdenken.

In de samenleving is verontwaardigd gereageerd op deze daad. Minister-president Kok sprak van een 'gruwelijke intimidatie van burgers'. Tijdens een internationale conferentie over de holocaust meldde de minister-president enigszins voorbarig dat het hier 'niet het werk van een amateuristische groep baldadige jongeren' betrof. Volgens hem zou er sprake zijn geweest van systematiek; hierbij baseerde hij zich op 'mensen die daar verstand van hebben'. Mogelijk heeft de minister-president uit betrokkenheid emotioneel gereageerd, zonder concrete aanwijzingen voor zijn stelling te hebben.

De vooruitziende blik van de minister-president kan mogelijk bevestigd worden. Ofschoon er in dergelijke gevallen vaak ten onrechte met een beschuldigende vinger richting extreem rechtse groeperingen gewezen wordt, doet de aard van de bekladdingen in Dorst echter vermoeden dat het ditmaal om politiek gemotiveerde daders gaat. Zo zijn de verschillende symbolen op een "professionele", ervaren manier aangebracht. Belangrijkste aanwijzing is het tweemaal voorkomen van de zogenaamde "Odin-rune"; in Nederland is dit symbool vrij onbekend en wordt slechts gebezigd door het vorig jaar opgerichte "Stormfront Nederland".

Stormfront Nederland is mede opgericht door een tweetal geroyeerde leden van de Nederlandse Volks-Unie (NVU), te weten en . Beide hebben hun roeyement te wijten aan hun betrokkenheid bij de bekladdingen en vernielingen op de joodse begraafplaats te Den Haag op 18 november 1999. Na aanvankelijk deze daad toegejuicht te hebben, besloot NVU-voorman Constant Kusters destijds dat het verstandiger was om beide leden te royeren.

Stormfront-activiteiten worden gekenmerkt door een gebrek aan intellect en organisatie, maar tevens door een grote mate van spontaniteit. Besloten bijeenkomsten ontaarden makkelijk in een demonstratieve optocht waarbij geweld niet wordt geschuwd. Zo had een Nigeriaanse man op 28 januari jongstleden het ongeluk om een groep van zestien dronken Stormfront-leden tegen het lijf te lopen. De man werd mishandeld en in de rug gestoken. Vier Stormfronters werden opgepakt, waaronder . en .. vond dat hij en onterecht waren aangehouden. Aangezien hij van mening was dat de rest van de groep ook verantwoording diende te dragen, was hij zo bereidwillig om de politie de personalia van die personen te geven. Hij deed dit middels het ter beschikking stellen van de ledenlijst van Stormfront.

Bijlage

Op donderdag 3 mei is bij de politie een anonieme tip binnengekomen dat een inwoner uit Raamsdonkveer betrokken zou zijn geweest bij de bekladdingen.

In de nacht van zaterdag 5 op zondag 6 mei, werd ditmaal in de gemeente Zaltbommel een zevental graven beklad op een joodse begraafplaats. De in Zaltbommel aangebrachte bekladdingen, namelijk een White Power teken, een Keltenkruis, een SS teken en het antichrist teken (666) doen vermoeden dat het hier om andere plegers gaat dan de groep die verantwoordelijk was voor de bekladding in Dorst.

In dit geval lijkt het te gaan om imitatiegedrag; daders die mogelijk behoren tot een satanistische stroming binnen neonazistisch Nederland. Satanisten waren eerder betrokken bij bekladdingen, onder andere van een aantal kerken in Katwijk en van Mariakapelletjes in Noord-Brabant.

Bijlage

INTERVIEW HBVD RADIO 1 JOURNAAL

Zijn laatste interview dateert van 4 jaar geleden dus misschien komt zijn naam u niet eens zo bekend voor, maar de dienst, waar hij het hoofd van is, die kennen we in ieder geval van naam. Sybrand van Hulst zit hier en hij is het hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst, de BVD. Vandaag geeft hij voor het eerst sinds tijden dus weer een interview en dat doet hij ongetwijfeld omdat binnenkort in de Tweede Kamer wordt gesproken over de toekomst van de BVD, wat de BVD allemaal mag en hoe dat dan geregeld moet worden. Tot 14.00 uur praten Wilma Borgman en (ik) met hem over bevoegdheden en dreigingen.

Meneer Van Hulst, het klinkt altijd een beetje als een spannend boek, geheime dienst. Is het spannend?

"Ja, er zitten natuurlijk altijd ook spannende dingen in. Het is niet voor niets geheim, hoewel ik niet zo zeer houd van het woord geheime dienst, we zijn een veiligheidsdienst. Er zijn nog wat buitenlandse die hun dienst als geheim kwalificeren. Natuurlijk doen wij ook geheime dingen, maar wij zijn er niet om geheim te zijn, wij zijn er voor om de veiligheid in Nederland te bevorderen."

Maar nu heeft Wilma Borgman mij verteld dat zij wel haar mobiele telefoontje moest inleveren toen zij met u ging praten ter voorbereiding van dit gesprek en nu wil ik toch weten waarom dat is.

"Vanzelfsprekend, er zijn natuurlijk een aantal voorzorgsmaatregelen die we hebben om het gebouw waarin wij werken zo goed mogelijk te beveiligen en dat betekent dat de mobiele telefoon, die je ook kunt gebruiken b.v. als zender, altijd uit moet. En dat betekent, of u nou iemand bent die interviews doet of dat u minister bent, de mobiele telefoons worden bij ons altijd ingeleverd."

U moet een achterdochtig man zijn.

"Nee, achterdochtig dat zou dit vak in de kramp brengen, dat moet het absoluut niet zijn. Je moet dat ontspannen kunnen doen, maar je moet wel alert zijn."

Ik dacht even dat het was omdat ik dan met mijn telefoontje uw zendapparatuur of af luisterapparatuur zou verstoren, maar dat is het dus niet.

"Oh, dat zou ook nog kunnen, gelijk in een ziekenhuis, maar, wij zijn geen ziekenhuis, maar het zijn gewoon veiligheidsregels die wij hanteren."

U zei net :De BVD is geen geheime dienst, althans u wilt liever niet dat wij u zo noemen, maar de BVD is een veiligheidsdienst. Wat doet een veiligheidsdienst eigenlijk?

"De veiligheidsdiensten over de wereld, in Europa, hebben wel wat verschillende accenten. Voor wat betreft de Binnenlandse Veiligheidsdienst doen wij eigenlijk drie grote verschillende taken.

De eerste taak is veiligheidsonderzoeken, het verrichten van veiligheidsonderzoeken. Dat wil zeggen als mensen solliciteren naar een zgn. vertrouwensfunctie, een functie waarin zij staatsgeheimen zien of op heel kwetsbare plekken zitten, wij een onderzoek daar naar doen en kunnen beslissen of iemand wel of niet kan worden benoemd.

Een tweede taak die we hebben, een nog steeds belangrijke taak is, het adviseren van departementen en, laat ik maar zeggen, vitale bedrijven ten behoeve van hun eigen veiligheid."

Wat zijn vitale bedrijven?

Bijlage

"Dat kunnen bedrijven zijn die, laat ik zeggen, de infrastructuur van Nederland ondersteunen en dan gaat het over gas, gaat het over electriciteit, gaat het over water."

Aanslaggevoelige bedrijven?

"Ze zijn niet aanslaggevoelig, maar als je daar een aanslag zou plegen of wanneer je zou doordringen b.v. in hun ICT infrastructuur dan kan dat buitengewoon grote gevolgen hebben voor de samenleving. Dan kan lange tijd de electriciteit plat gaan of bepaalde voorzieningen ernstig worden geschaad. Dus dat is de tweede belangrijke taak. Het doen van adviezen.

De derde taak, dat is de taak die in zijn algemeenheid wordt geassocieerd met het jongensboek, met de geheime dingen, de spionnen. Dat is de taak waarbij wij departementen, ministers informeren over ontwikkelingen bij mensen of bij organisaties die een gevaar zouden kunnen zijn voor de veiligheid van Nederland of voor de democratische rechtsorde. Dat betekent dat wij informatie verzamelen, bij elkaar halen. Dat wij die informatie natuurlijk analyseren, beoordelen en dan ten slotte zodanig klaar maken dat deze kan worden geëxploiteerd naar departementen of de politie, of naar het Openbaar Ministerie, opdat zij hun maatregelen kunnen nemen."

Maar daar hoort toch ook nog iets bij, n.l. dat u probeert te voorkomen dat lieden die u niet vertrouwt een poot aan de grond krijgen in Nederland. Dat u ook zelf actief bent. U zegt informatieverzameling, dat klinkt een beetje alsof u in het kantoor in Leidschendam zit te wachten tot de mensen naar u toekomen. Maar u gaat ook daadwerkelijk op pad om acties van anderen te voorkomen toch?

"Ja zeker, je kunt geen informatie verzamelen door alleen aan het bureau te blijven zitten. Informatie verzamelen betekent zowiezo activiteiten buiten, in Nederland, mogelijks zelfs in het buitenland. Dat betekent dat je kijkt naar ontwikkelingen, dat je agenten hebt, dat je misschien soms ook telefoons moet aftappen om ontwikkelingen te kunnen signaleren. En zouden die ontwikkelingen gaan in een richting van escalatie, van terroristische actie dan kun je dat proberen te voorkomen. Er moet wel onderscheid worden gemaakt tussen een executieve functie, die heeft de BVD niet. Sommige landen kennen, naast het feit dat ze een veiligheidsdienst zijn ook een executieve functie, dat betekent dat ze ook mensen mogen arresteren, proces verbaal kunnen opmaken en hun ook kunnen brengen bij een Officier van Justitie. Die bevoegdheid hebben wij niet. Wij schakelen dan onmiddellijk de politie in. Wanneer wij activiteiten zien die voor de reguliere politie relevant zijn, b.v. in de term van misdaadbestrijding of in termen van openbare orde, informatie over ernstige, zeer ernstige openbare orde-incidenten dan zullen wij die informatie altijd naar de politie brengen."

Maar dat betekent dus wel dat u infiltreert.

"Ja zeker, zonder welke is een veiligheidsdienst niet in staat om zijn werk goed te doen."

Als we het nog eens hebben over de eerste taak die u noemde n.l. die veiligheidsonderzoeken zoals u dat noemt. Dat gaat over mensen die een vertrouwenspositie bekleden zegt u, zijn dat altijd ambtenaren?

"Dat zijn vaak ambtenaren maar dat hoeft het niet te zijn. In diezelfde vitale onderdelen van ons bedrijfsleven kennen we natuurlijk ook functies die zodanig zijn dat wanneer je daarin gechanteerd zou worden, wanneer je daarin gecorrumpeerd zou worden, dat onmiddellijk effect heeft op wat ik dan maar noem de nationale veiligheid."

Bijlage

Noemt u eens een voorbeeld?

"Een voorbeeld: de grote telecombedrijven die hebben natuurlijk het vermogen om hun inkijk, het feit dat zij zien wat er allemaal gebeurt, ook te misbruiken, zodanig dat de privacy van deze samenleving ernstig zou worden geschonden. Je kunt bedenken dat, als je een groot bedrijf hebt wat zeer vitaal is, met het leveren van electronica voor b.v. ons defensie-apparaat, we wel moeten hopen dat die personen zeer vertrouwd zijn en dat soort geheime informatie niet deelt met landen waarmee we het niet graag willen."

En die mensen weten dat u onderzoek naar ze doet?

"Ja zeker, een vertrouwensfunctie is helder wanneer je solliciteert en wanneer wij dat onderzoek doen moeten de mensen zelf ook hun formulieren invullen. Dat betekent dat de mensen volstrekt weten wat er gebeurt. Het heeft soms tot consequentie dat mensen de functie overslaan, misschien omdat ze zich gewaarschuwd achten, maar ook omdat het onderzoek naar zo'n vertrouwensfunctie, zeker voor de zwaardere functies, ook een indringend onderzoek is."

Hoever gaat u dan?

"Wij vragen natuurlijk, wat wij dan noemen, het veldonderzoek. Wij vragen natuurlijk aan betrokkene zelf, aan naaste familie en kennissen over kwetsbaarheden in een dergelijk persoon. Want, kijk over de vraag 'hoe kan iemand gechanteerd worden' gaat het altijd over kwetsbare onderwerpen. Het kan over zijn huwelijksleven gaan, het kan over zijn financiële positie gaan e.d. en dat betekent dat we in een vertrouwensonderzoek dat soort zaken ook boven tafel proberen te krijgen. Het is dus ook een zware taak. Een taak voor mensen die buitengewoon prudent moeten omgaan met dit onderzoek."

Maar het gaat dus zover dat u echt ook heel diep in iemands privé-leven kunt ingrijpen als iemand een buitenechtelijke relatie heeft, ik zeg nu maar wat, dan moet u dat weten want dat maakt hem chantabel, dat zijn allemaal dingen die u betreft bij dat onderzoek.

"Ja, wij grijpen niet in, wij schrijven op, wij analyseren en stellen ons de vraag wat heeft dat voor consequenties bij het al of niet chantabel zijn."

Het gaat ver hé?

"Het gaat zeker ver, maar de Nederlandse samenleving heeft daar recht op dat mensen die op zéér kwetsbare posities zitten, dat ze zich daar ook van verzekerd kunnen zijn."

Hoe vaak komt het voor dat u mensen afwijst? Of hoe vaak komt het voor dat uw rapport zo ongunstig is dat degene om wie het gaat toch maar niet in dienst wordt genomen?

"Ja dat is niet eenduidig te beantwoorden omdat we verschillende niveaus van veiligheidsonderzoeken kennen. In het niveau wat ik maar even het A-niveau noem, het niveau wat het meest ver gaat, wijzen wij gelukkig niet al te vaak mensen af."

Niet al te vaak?

"Dat zijn er enkele per jaar, dat betekent overigens wel dat soms mensen zich terug trekken wat een indicatie kan zijn dat het ook preventief werkt."

Bijlage

Het betekent ook dat u het onderzoek moet blijven doen, moet blijven herhalen. Want iemand kan die buitenechtelijke relatie in dit verband toch ieder moment van zijn leven opnemen.

"Laten we niet focussen op buitenechtelijke relaties, maar het is zeker waar dat wij in principe er naar streven elke 5 jaar een zgn. herhaalonderzoek te doen. Juist omdat er ontwikkelingen kunnen zijn op tal van terreinen. Het kan ook over financiële vraagstukken gaan, het zijn tal van terreinen waar je dan toch even een soort check moet doen of de zorg die er niet was er nog steeds niet is."

Hoeveel mensen houden zich daar eigenlijk mee bezig bij uw dienst?

"Als het gaat om de veiligheidsonderzoeken dan praat ik over, denk ik, een kleine 100. Het is een van de directies."

Honderd mensen die zich daar de hele dag mee bezighouden?

"Nee dan duid ik met name over dat hele deel van beveiligingsbevordering, veiligheidsonderzoeken, adviseren van bedrijven. Maar dat is inderdaad fors, omdat, wil je prudent, zorgvuldig, compleet zijn, dan is dat een bewerkelijke vraag."

Nou dan weten we al waar honderd mensen zich dagelijks mee bezighouden bij de BVD.

Straks de rest, want we gaan even luisteren naar het nieuws.

Hoeveel mensen werken er eigenlijk bij de BVD?

"Bij de BVD werken er ruim 600 mensen op dit moment."

Wat doen de andere 500 mensen dan?

"We spraken net al over de zgn. A-taak, de taak van het verzamelen van informatie, het bewerken daarvan, het analyseren. Daarnaast is het natuurlijk zo dat je ook gewoon je eigen bedrijf in de lucht moet houden. De bewaking van het gebouw, u sprak daar net al over.

Zorgen dat je de financiën van je gebouw op orde hebt. Het totaal is iets van 600 mensen."

Er stond gisteren een advertentie in de krant, er werd iemand gevraagd die volg- en observatiewerkzaamheden verricht, een operationeel medewerker. Is dat nou wat wij vroeger een spion noemden? Iemand die heel hard achter iemand anders aanrent of aanrijdt vooral? Want er wordt alleen maar een rijvaardigheid gevraagd.

"Ik hoop dat er ook iets staat dat die van een goede fysieke conditie moet zijn. Als je praat over volg- en observatie betekent dat, dat het inderdaad een functie is die, als u het zo zou willen kwalificeren, vooral buiten is, niet in het gebouw. Een functie die zich richt op één van de activiteiten die we doen, inderdaad het controleren van bewegingen van individuen of organisaties."

Krijgt u op zo'n advertentie veel sollicitaties?

"Ja absoluut. Niet alleen op die overigens. Wij hebben absoluut niet te klagen over het aantal sollicitanten. Of het nou gaat om, wat dan dit geval heet, operationele functies of dat het gaat om analisten of mensen die veel meer in de bewerkersrol zitten. Voor al deze functies hebben wij ruime sollicitanten."

Bijlage

Worden die aangetrokken door het imago van de BVD, door het oude romantische ideaal van de goede tegen de slechte?

"Of door het goede salaris?"

Nou zegt u het maar.

"Ik denk dat het een mengeling is. Ik prijs me gelukkig als ik kijk naar de kwaliteit van de sollicitanten want die zijn gewoon van een hoog niveau. Veel mensen die van de universiteit afgestudeerd zijn, vaak daarna nog een tijdje hebben gereisd en vervolgens zich de vraag stellen, ga ik naar een groot bedrijf, ga ik naar de overheid, een departement of ga ik naar de BVD."

Maar zijn het avonturiers, zijn het mensen die spanning zoeken.

"Nee, als ze zouden worden gekenmerkt als avonturiers of spanning, dan heb ik ze niet nodig. De selectie is er nadrukkelijk zo op ingericht dat laat ik maar zeggen macho, zoeken van risico's, dat hoort absoluut niet bij een veiligheidsdienst. Een veiligheidsdienst telt altijd tot tien, misschien nog wel meer."

Het staat er niet bij dat ze tot tien moeten tellen.

"Laten we veronderstellen dat ze dat kunnen. Ze zullen er in ieder geval op worden geselecteerd. Ik zoek geen mensen die risico's willen nemen, in tegendeel."

Mag ik U vragen of u ook kijkt wat ze stemmen?

"Ik heb nooit enig onderzoek gedaan naar de vraag wat ze stemmen."

Nee?

"Nee."

Dus dat maakt u niet uit. Ook niet als ze extreem rechtse symphatiën zouden hebben.

"Kijk, als u aan mij vraagt: wat stemmen ze, vooral PvdA, of VVD, of D66, of enige andere politieke partij zoals die in ons parlement vertegenwoordigd is dan zal mij dat op zichzelf een zorg zijn. Waar ik natuurlijk altijd naar zal kijken, maar dat lijkt me evident, mensen met een extremistische of racistische gedachtegoed, die horen ver van ons bedrijf te blijven."

Maar die worden ook van te voren onderzocht, want er staat bij dat een veiligheidsonderzoek wordt ingesteld.

"Zo'n zelfde veiligheidsonderzoek waar we het net over hadden, waar we natuurlijk met familie, met kennissen, met gezinnen, met geschiedenis goed naar kijken."

Maar GroenLinks is ook heel goed.

"Ja, vanzelfsprekend."

Ja, OK.

Sinds enige tijd is natuurlijk de oude vijand weggefallen, Rusland. Ja, u moet daar om lachen.

Was het niet de oude vijand?

"Nee, ik lach er een beetje om omdat ik vaak zie in kranten, commentaren dat de BVD, nu het geval is dat de Koude Oorlog voorbij is, zoekt naar nieuw werk. Het is goed dat ik nu een kans krijg om dit

Bijlage

even recht te zetten. Na de Tweede Wereldoorlog, toen de BVD werd opgericht, zijn natuurlijk de eerste jaren zeer dominant geweest. De zorg voor een Russische overheersing, overheersing uit het Oosten. Er was ook het behoud, de wereld natuurlijk was bi-polair georganiseerd en keek je als BVD natuurlijk naar de zorg van een eventuele Derde Wereldoorlog, die dan vanuit het Oosten zou moeten komen. De BVD heeft daar overigens ook in kwalitatieve zin heel veel goed werk gedaan. Ik verzet me ook altijd wat tegen als je nu veertig of vijftig jaar terug kijkt en de beelden wat anecdotisch aandoen."

Wat voor beelden doelt u dan op?

"Als je nu praat over de periode van 1950 of 1960 dan zie je zwart/wit foto's, beelden die naar de stand van zaken van de techniek van nu wat anecdotisch aanzien. Als u kijkt in ons museumje dan zie je daar echt oude spionnen-dingen en dan kun je daar wat om glimlachen, de gluufhoed, en hoe dingen in een hak verstopt kunnen zijn, de paraplu en dingen die in die periode buitengewoon relevant en zeer modern waren. In de loop van de '70 en '80 jaren zijn er steeds meer dingen bijgekomen. En ik wijs bijv. naar de treinkapingen van de Zuid-Molukkers, ik wijs naar de ontwikkelingen in extreem-linkse kringen in Nederland en ook in Duitsland die steeds meer invloed gingen krijgen op het werk van de BVD. Dus het is zeker niet zo dat toen de Muur viel, iedereen verbaasd naar buiten keek en zich afvroeg: wat moeten wij nu doen. Er was veel te doen. De relatie met Oost-Duitsland met name werd steeds minder van belang. Nieuwe dingen kondigden zich in de loop der jaren aan."

Bij al die taken waar we het tot nu toe over hebben gehad speelt een begrip misschien wel een sleutelrol, dat is het begrip nationale veiligheid. De dingen die u mag, mag u voornamelijk omdat die nationale veiligheid op de één of andere manier in gevaar zou zijn. Wat is volgens u dat begrip nationale veiligheid precies?

"Dat is één van de moeilijkste vragen."

Ja maar uw bestaan hangt daar een beetje aan op.

"Zeker, de nieuwe wet die hanteert het begrip. De huidige wet kent dat begrip overigens niet. De nieuwe wet hanteert dat begrip. Nationale veiligheid is een zekere duiding, een zekere afbakening van het werk van de BVD. Dat woord is afkomstig uit het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens, artikel 8, waar dat woord werd gebruikt en waar het ook een zekere duiding krijgt over de vraag waar 'waar moet je dan aan denken'. In dat Verdrag gaat het vooral om de vraag in welke mate je de privacy van burgers mag schenden. En vervolgens zijn er wat uitspraken geweest over onderwerpen waar dat zou kunnen, maar dan praat je over ernstige openbare orde, praat je over terrorisme, over die dingen die de dienst feitelijk verricht. Na verloop van tijd is dat begrip ook in de Grondwet relevant geworden omdat artikel 12 en 13, dat is het huisrecht en dat is het recht op vrije communicatie, ook beschermd moet worden. Maar die bescherming kent ook zijn grenzen, nl. wanneer, u zei het al, de nationale veiligheid in het geding is."

Wanneer is dat in het geding is dan de vraag?

"Dat laat zich niet in hele algemene term duiden, maar kijkt u naar het werk wat we doen, dan kun je dat wel feitelijk constateren, dan gaat het over terrorisme, dan gaat het over spionage, dan gaat het over de zorg dat massa-vernietigingswapens worden gebracht naar landen waarvan wij vinden dat dat daar niet heen zou moeten gaan. Dan gaat het over zorgen die wij maar duiden als de tegenkracht van de integratie. Tal van onderwerpen die de nationale veiligheid in het geding kunnen brengen."

Bijlage

Overigens nog twee kanttekeningen bij: nationaal zou veronderstellen dat het, laat ik zeggen, Nederland is. Maar natuurlijk is het tegenwoordig zo, en ik duidde net op die onderwerpen, die zijn allemaal internationaal. De bronnen van de zorg liggen veelal in het buitenland, eigenlijk bijna altijd in het buitenland en je moet blij zijn dat intense internationale samenwerking juist van belang is bij de bestrijding ervan.

Tweede kanttekening die je zou kunnen maken is: dat nationaal kennelijk alleen voor Nederland als geheel en dat het niet zou gaan over lokale of regionale punten. Dat nu is ook niet het geval. Ik sprak net al over die veiligheidsonderzoeken en over de zorg dat bepaalde industriën of bepaalde departementen, of bepaalde gemeenten in term van integriteit kwetsbaar zouden zijn, die integriteit raakt meteen ook de integriteit van het openbaar bestuur in zijn algemeenheid. Dus nationaal is een breed begrip."

Maar het begrip veiligheid, want als wij het over veiligheid hebben in het algemeen, in de volksmond, hebben we het over veiligheid op straat, dan trekken we een blik agenten open en dan is onze veiligheid weer gegarandeerd, althans men doet een poging daartoe. Garandeert u onze nationale veiligheid zoals u het net hebt gedefinieerd wat u daaronder verstaat, met die 600 mensen die u hebt?
"U zegt het al met die 600 mensen. Het zou wat wonderlijk zijn als ik met 600 mensen een garantie voor veiligheid zou kunnen geven. Ik vind overigens ook de gedachte dat met een nieuw blik agenten de veiligheid in Nederland gegarandeerd zou zijn, en misschien met tien bliken agenten een wat wonderlijke uitdrukking.

Ja maar het wordt wel gesuggereerd steeds in de politieke discussie.

"Ja, mogelijk wel, maar niet in de context van de Binnenlandse Veiligheidsdienst. Veiligheid kun je niet garanderen. in de letterlijke zin van het woord. Je kunt wel een bijdrage leveren aan het voorkomen van bijv. terrorisme, of het voorkomen van negatieve invloeden op integratie, politiek in Nederland of het voorkomen van het verspreiden van massa-vernietigingswapens."

Weet u wie dat allemaal doen, want u zegt één van onze targets, één van onze doelen zijn groepen die de integratie van asielzoekers neem ik aan, mensen van buiten, in ons land willen voorkomen. Hebt u die allemaal op de korrel?

"Of ik ze allemaal op de korrel heb, dat is de vraag, als dat zo algemeen gezegd zou kunnen worden dan kom ik snel al bij het garanderen. Dat is niet het geval. U spreekt over asielzoekers. Het betreft asielzoekers maar het kan natuurlijk ook gaan, het gaat in Nederland ook over bijv. de minderheid die van origine Turk is, of de minderheid die van origine Marokkaans is. Het bewust tegengaan van integratie betekent dat bijv. overheden uit Marokko of Turkije of radicale groeperingen in Nederland bewust erop aansturen dat die minderheden niet integreren, slecht of lastig integreren maar de eigen identiteit vooral willen vasthouden met ook eigen tegenstellingen. We moeten ons realiseren dat wanneer je vrij grote groepen Nederlanders hebt van Turkse origine dat je daarmee natuurlijk ook een deel van de interne Turkse problematiek en de interne Marokkaanse problematiek importeert naar Nederland."

Maar niet integreren is dus verdacht in uw termen, dat ziet u als een potentieel probleem, een risico dat men iets wil dat tegen onze nationale veiligheid is gericht

"Ja zeker. De cohesie van de samenleving en alleen een geïntegreerde samenleving kan stabiliteit en dus ook veiligheid garanderen. En juist de interetnische spanningen of spanningen tussen

Bijlage

Nederlanders en minderheden-groepen, maar ook groepen onderling, die kunnen die cohesie van de samenleving aantasten en daarmee veiligheid. En ik denk dus dat integratie-politiek in belangrijke mate wordt ingegeven door het verlangen een cohesie binnen de samenleving te bevorderen en daarmee veiligheid te bevorderen."

Maar wat doet u dan, u hebt nu een aantal groepen opgenoemd waar u eventueel naar kijkt omdat dat verdacht is en wat doet u dan vervolgens om, laten we zeggen, de integratie te bevorderen?

"Om de integratie te bevorderen is het nodig dat je weet waar de tegenkrachten zijn. De taak van de Binnenlandse Veiligheidsdienst is er vooral op gericht om die tegenkrachten goed in kaart te brengen. En vervolgens, als je die in kaart hebt, bijv. met het departement van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, die een essentiële rol vervult bij het juist stimuleren van die integratie, ook laat ik zeggen de achterkant van het probleem laat zien, opdat daar bij de politieke besluitvorming, bij de wijze waarop die integratie kan worden gestimuleerd, rekening mee gehouden kan worden."

Dus u zegt tegen Rogier van Boxtel, die daar over gaat, Rogier, luister eens wij hebben ontdekt dat er dit probleem zich voordoet, wil daar op letten of wil daar extra beleid op zetten, zo iets?

"De wijze waarop wij informatie verzamelen betekent inderdaad dat wij bijv. de minister voor grote steden en integratie kunnen adviseren over dilemma's die hij tegen komt, die wellicht nog niet zichtbaar zijn maar die juist door ons zichtbaar gemaakt kunnen worden, en waar hij rekening mee kan houden."

Het valt mij op dat u zo vriendelijk praat over de tegenstanders, als ik het zo mag zeggen van die nationale veiligheid of althans van de groepen of instanties die de nationale veiligheid bedreigen, want als je boeken leest over de CIA bijv. dan zijn dat lieden die nogal hardhandig te werk willen gaan, af en toe zelfs saboteren en zelf allerlei acties die misschien wel een beetje buiten de wet vallen uitvoeren om te voorkomen dat destabiliserende groepen enige macht krijgen.

"Ja, ik weet niet of het vriendelijkheid is. Een Binnenlandse Veiligheidsdienst heeft natuurlijk aan de ene kant een baan die ook een hardheid kent, waar ook stevig aanpakken geldt. Maar misschien anders dan de CIA, zijn wij er niet voor om, laat ik zeggen, om veiligheid te stimuleren.

Als we er bijv. honderd of vijfhonderd of duizend man bij zouden krijgen, dan creëer je een gevoel in de samenleving die eerder inspeelt op onveiligheid dan dat je die veiligheid bevordert. Wij zijn er voor om die veiligheid te bevorderen, wat niet wil zeggen dat je niet streng, precies en doortastend moet zijn. Natuurlijk zijn wij streng, precies en doortastend, maar de BVD is een organisatie die eerder dempend is, eerder laat zien dat naast gevaren er ook krachten zijn die die gevaren juist proberen terug te dringen. En praat ik over Marokkaanse en Turkse gemeenschappen, binnen die gemeenschappen zijn, naast opletpunten, naast zorg van tegenkrachten, ook belangrijke krachten die juist die integratie willen bevorderen. En wij zullen er altijd alles aan doen om beide aspecten te laten zien."

En u doet dat achter de schermen, want ik begon niet voor niets met te zeggen dat u in vier jaar geen interview hebt gegeven. U treedt in feite zo weinig mogelijk naar buiten. Nu komt er een nieuwe wet over de BVD. Waarom hebt u al die vier jaar geen interview gegeven en doet u het nu wel?

"Nou, ik denk dat het moment van de nieuwe wet ook verstandig is om die nieuwe wet op zichzelf wat nader te kunnen toelichten."

Bijlage

Het is een publiciteitsoffensief.

"Nou, het is in ieder geval om te zorgen dat een discussie, u duidde net al, van de oude vijand is weg en kennelijk zoeken jullie naar nieuw braakliggend terrein, om dit in iedergeval wat te nuanceren. Maar u heeft gelijk, ik vind niet dat je in de positie zou moeten zijn om als hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst voortdurend de publiciteit te zoeken. Het is allereerst een verantwoordelijkheid van de minister naar de Kamer. Er wordt jaarlijks een zeer openhartig jaarverslag uitgegeven. Dat is denk ik al veel meer, ik weet zeker, dan in menig land het geval is. En daar past niet een voortdurende publiciteitspositie van een Hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst bij."

In de nieuwe wet staat nauwkeurig omschreven wat u allemaal mag en wat u allemaal niet mag. Hoewel volgens mij dat laatste, wat u eigenlijk niet mag, dat heb ik eigenlijk niet zo goed kunnen terugvinden, want eigenlijk mag u alles volgens mij. U mag GSM's afluisteren, u mag brieven openmaken, u mag mijn e-mails lezen, u mag in mijn huis inbreken als u denkt dat ik iets doe wat niet mag, mensen in de gaten houden. Kunt u zich voorstellen dat er mensen zijn die zeggen, die BVD dat wordt een soort staat in de staat?

"Oh ja, dat mensen dat denken, dat kan ik moeilijk voorkomen, het is niet het geval. Alle bijzondere middelen die u net noemde, die mag een BVD niet zomaar gebruiken. Er zijn altijd vragen: is deze bepaalde zaak wel de moeite waard om zo'n middel te gebruiken. En een tweede vraag die je je altijd moet stellen is: kan het ook mogelijk met een minder ingrijpend middel."

Stelt u die vragen?

"Binnen de dienst behoor je als eerste die vraag te stellen. En ik moet zeggen dat binnen de dienst natuurlijk op het niveau van de teams, die met zo'n onderwerp bezig zijn, die behoren als eerste die vraag te stellen en ook die afweging te maken."

Maar wie trekt er aan de bel als de dienst even vergeet die afweging te maken, of die afweging op een verkeerde manier te maken?

"Wie aan de bel kan trekken zijn de individuen die het overkomt en zeker onder de nieuwe wet hebben wij zelfs de verplichting wanneer verstrekkende middelen zoals het binnentreden van een huis of zoals het afluisteren van de telefoon, als die middelen worden gebruikt, om na vijf jaar, dat, zoals dat officieel heet, te notificeren, aan de betrokkenen bekend te maken."

Na vijf jaar?

"Na vijf jaar vanzelfsprekend."

Als ik u nu vraag, is er een dossier van mij? Zegt u dan openhartig ja, als het zo is?

"Dan zeg ik geen openhartig ja, maar dan zeg ik ook geen openhartig nee."

Heeft u dit eigenlijk nagegaan voordat u dit gesprek inging?

"Nee".

OK. Nou, je weet het nooit. Maar hoe kom ik daar achter?

"U kunt er achter komen als u een zogenaamd WOB-verzoek indient."

Bijlage

Ja, openbaarheid van bestuur.

"Via de wet openbaarheid van bestuur"

En dan roept u: Ja, staatsveiligheid.

"Nee, dat roep ik niet. Dan hebben wij serieus te beoordelen of de vraag die u aan ons stelt of die ook beantwoord kan worden. Dat betekent dat wij ons archief hebben te raadplegen. En mocht u in onze archieven voorkomen, dan moeten wij ons de vraag stellen: kunnen wij dat nu openbaren omdat mensen die met ons samenwerken, wat wij dan gemakshalve bronnen noemen, die moeten wij altijd beschermen, anders zouden mensen ook niet meer met ons willen samenwerken, als zij niet de zekerheid hebben dat zij beschermd worden. En dat betekent dat wij de vraag bijvoorbeeld stellen: is het actueel, draait de zaak nog. Dan zal ik het u niet zeggen."

Dat kunnen wij niet controleren vervolgens.

"Nee, dat kunt u niet controleren, zij het dat u wel in beroep kunt gaan wanneer u meent dat u te kort bent gekomen. Dan kunt u naar de rechter gaan. Dan heeft de rechter de mogelijkheid om in de archieven van de BVD te spitten."

Zo open is het allemaal niet hé. Er wordt hier toch wel een schijn opgehouden.

"Nee, er wordt geen schijn opgehouden. Sterker nog, zelfs om elk gevoel van een schijn nog te voorkomen zal in de nieuwe wet een Commissie van Toezicht worden benoemd. Een onafhankelijke commissie die zowel aan de minister en via de minister ook aan de Kamer moet rapporteren en die ook benoemd wordt op voordracht van de Kamer. Allemaal garanties voor de onafhankelijkheid daarvan. En die commissie die heeft toegang tot het gebouw, die heeft toegang tot de archieven, die mag met iedereen binnen de dienst spreken en zal dat ongetwijfeld gaan doen. Juist om de integriteit van de dienst volstrekt te kunnen waarborgen opdat, als ook maar het gevoel zou zijn, dat wij dingen doen die niet gedekt zijn door de wet, die niet de nationale veiligheid bedienen, om dat gevoel weg te kunnen nemen."

Wat gebeurt er als die Commissie van Toezicht tegen u zegt: bij die en die operatie of bij die en die aktie bent u heel erg ver buiten uw boekje gegaan. Wat gebeurt er dan, wat kunnen zij dan, wat voor sancties heeft die commissie.

"Nou, allereerst kan die commissie en zal die commissie dat rapporteren aan de minister en de minister moet beoordelen of die vindt dat ik zodanig buiten mijn boekje ben getreden dat hij mij niet als Hoofd van de dienst wil hebben. Maar laat ik voorop stellen, de dienst is een heel ordelijke dienst. De gedachten, bij voorbaat de gedachten dat de dienst wel iets zal doen wat niet mag, dat wil ik wegnemen, dat is niet aan de orde. De integriteit van de dienst is wat mij betreft buiten de discussie."

We zijn aan het einde van dit gesprek gekomen meneer Van Hulst. Nog één vraag. Wat ziet u nu als grootste bedreiging voor de nationale veiligheid op dit moment?

"Ik denk dat een belangrijke bedreiging is, waar we net over spraken, de tegenkracht van de integratie. De enorme internationale ontwikkelingen met als consequentie dat naast de bekende groepen uit Marokko, uit Turkije, ook steeds nieuwe groepen komen Afghanen, Pakistanen, mensen uit Iran en Irak met hun zorgen en hun problemen en met hun eigen culturele achtergrond, betekent, dat, willen we met elkaar slagen in het vasthouden van de cohesie, we oplettendheid moeten hebben en de Binnenlandse Veiligheidsdienst zal daar ook een bijdrage aan leveren."

REACTIES IN DE MEDIA OP HET JAARVERSLAG

Het jaarverslag van de BVD, dat op 22 mei jongstleden naar de Tweede Kamer werd gestuurd, heeft in de media meer belangstelling getrokken dan vorig jaar. Hiervoor zijn twee redenen aan te wijzen. Allereerst heeft HBVD de verschijning van het verslag bewust gebruikt als een middel om in de aanloop naar de bespreking van de Nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV) in het parlement bijzondere aandacht te vestigen op het werk van de dienst. Hij deed dit door middel van een tweetal interviews voor radio (Radio 1 journaal) en televisie (Buitenhof), waarin hij belangrijke conclusies uit het jaarverslag voor het voetlicht wist te brengen.

Het tijdstip van verschijning vormde een tweede reden waarom het verslag bijzondere aandacht trok. Door louter toeval – al werd hieraan in moslimkring getwijfeld – viel de openbaarmaking samen met het gesprek dat van minister Van Boxtel voor Integratiebeleid voerde met vertegenwoordigers van Nederlandse moslimorganisaties over homofobe uitspraken van imam El Mounni. Passages uit het door de BVD verstuurd persbericht die handelden over negatieve invloeden uit landen van herkomst op het integratieproces werden in veel media direct gekoppeld aan de berichtgeving over de imamkwestie.

Het gevolg van deze eenzijdige oriëntatie was dat relatief weinig aandacht werd geschonken aan andere onderwerpen uit het jaarverslag. Een uitzondering vormde de mededeling dat Maluku Warchild slechts uit één persoon bestaat, die prominent gebracht werd in de kolommen van de Volkskrant en De Telegraaf. Aan het gelijktijdig met het jaarverslag verstuurd terrorismedocument werd daarentegen vrijwel geen aandacht besteed in de nieuwsmedia, hoewel dit document – net als het jaarverslag – ook via de internetsite van BZK te raadplegen was.

Alleen De Telegraaf en het Algemeen Dagblad wijdden een hoofdredactioneel commentaar aan het jaarverslag. Beide commentatoren gingen in op pogingen van imams om het integratieproces doelbewust tegen te werken en onderschreven de noodzaak om aandacht te schenken aan de risico's van 'fundamentalisme' in Nederland. Het AD verlangt echter meer inzicht in de mate waarin deze dreiging zich voordoet en waarschuwt voor overdreven angst voor de islam.

Opmerkelijker was de aandacht die Ruben Gowricharn in een artikel in het Contrast, het weekblad voor de multiculturele samenleving, schonk aan het jaarverslag. Deze doorgaans dwarse kritikaster van het Nederlandse multi-culti-denken vindt dat de BVD de islam teveel bekijkt vanuit het samenzweringsperspectief: in goed Nederlandse traditie ziet de dienst het 'kwaad' nog altijd van buiten komen. Het is volgens hem een goede zaak wanneer een geheime dienst zich mengt in de publieke discussie die de openbare en zelfs de sociale orde aangaat, maar de BVD zou daarbij het beeld van de islam met meer eigentijdse argumenten moeten onderbouwen. Hij wijst in dit verband op de ontwikkeling van een transnationale samenleving, waarin de betekenis van religieuze 'infiltranten' snel afneemt. Er is volgens hem in toenemende mate sprake van een transnationale openbare ruimte die leidt tot handhaving van bestaande standpunten van – ook islamitische – minderheden. In deze situatie wordt het schier onmogelijk om nog aan te dringen op aanpassing aan de westerse seculiere waarden, maar zal de islam naar de mening van Gowricharn een mate van 'eigen vreemdheid en stekeligheid' behouden. Voor de samenleving (en dus ook de BVD) is het zaak deze stekeligheid voortdurend te toetsen aan waarden als respect voor minderheden, tolerantie, rechtvaardigheid, recht van vrije meningsuiting etcetera om zo vast te stellen hoever de stekeligheid mag gaan.

DE NASLEEP VAN "GÖTEBORG"

1. Inleiding

Inmiddels is breed bekend dat tijdens de recente Eurotop in Göteborg de protesten volkomen uit de hand zijn gelopen. Door de niet altijd zuivere media-aandacht kwam echter een vertekend beeld naar voren. Het werd niet duidelijk dat de onlusten werden veroorzaakt door een slechts gering percentage zeer gewelddadige anarchisten.

In onderstaande analyse van de gebeurtenissen tijdens en na de Top zal blijken dat "Göteborg" deels heeft bijgedragen aan een zekere (tijdelijke) radicalisering van de Nederlandse activisten. In hoeverre deze wordt ingegeven door het feit dat de gebeurtenissen rond de Eurotop nog erg vers zijn zal in de nabije toekomst blijken. Het is mogelijk dat de nu geuite scherpe afkeuring van het politie-optreden straks wat wordt afgezwakt.

2. Korte evaluatie

Zoals wel vaker gelden naar aanleiding van de rellen ook nu twee waarheden: die van de lokale autoriteiten en die van de actievoerders. Het hoofd van de lokale politie was zeer te spreken over de aanpak en sprak van een groot succes: de Eurotop had gewoon doorgang kunnen vinden. De activisten, met name de buitenlandse, spraken schande van de wijze waarop zij werden behandeld. Zij wezen er via de diverse kanalen - reguliere en activistische pers, op radio, tv en via internet - op dat de onlusten voor rekening kwamen van een klein aantal in het zogenaamde "zwarte blok" verenigde lieden. De overgrote meerderheid was van meet af aan slechts van plan om - op weliswaar confronterende maar - vreedzame wijze hun mening uit te dragen.

De activisten wezen erop dat, evenals in Praag (september 2000), de politie het criterium "buitenlander" hanteerde als reden voor preventieve arrestatie. Teneinde de percentueel sterk in de minderheid zijnde gewelddadige actievoerders op te pakken, werden enkele scholen geruimd. Ook medewerkers van de Sittardse activistenkeuken Rampenplan behoorden tot de aangehouden personen.

Op vrijdagavond vonden tijdens een happening van "Reclaim the Streets" schermutselingen plaats tussen politie en gemaskerde demonstranten. Deze waren in hoofdzaak afkomstig uit het "zwarte blok" maar ook rebelse niet-anarchisten mengden zich in de gevechten. Zoals bekend raakte de politie in het nauw, greep naar het wapen en schoot drie demonstranten neer van wie er één lang in coma lag maar wiens toestand nu als stabiel wordt omschreven.¹

3. (Verbale) radicalisering?

Naar aanleiding van de schietpartij werden op zondag 17 juni in een aantal Europese steden solidariteitsacties gehouden bij Zweedse diplomatieke vestigingen. In overgrote meerderheid gingen deze niet gepaard met geweld: een bewijs temeer voor de stelling dat de harde kantjes van het West-Europese linkse - politiek gewelddadige - activisme de laatste jaren zijn gepolijst. Een vergunning voor een demo in Den Haag werd, aldus een mededeling van het Leidse EuroDusnie, geweigerd 'omdat zij niet vier dagen van tevoren was aangevraagd'. Wél mocht men naar het Malieveld. Een dergelijk bureaucratische opstelling was tegen het zere been van de actievoerders. Men besloot toch op weg te gaan maar een overmacht aan ME wachtte de circa zeventig demonstranten in de buurt van Den

¹ Kees "Stad" van XminY Solidariteitsfonds, een doorgaans niet zó militant persoon, wees erop dat voorafgaande aan de schietpartij door de politie als eerste met stenen is goegoid.

Bijlage

Haag CS op: drie personen met een sjaal voor hun mond werden daarbij volgens de activisten hardhandig gearresteerd, aldus het bericht op www.squat.net/eurodusnie/nieuws, dat ook inging op de Zweedse en Haagse "repressie":

'Wij kijken niet op van staatsrepressie in Zweden want wij weten dat de verenigde staten van Europa alles op alles zullen zetten om onze strijd voor werkelijke democratie en rechtvaardigheid te marginaliseren en criminaliseren. (...) Staatsrepressie kent geen grenzen, vandaar dat ook in Den Haag we weer even hebben mogen proeven aan wat ons in de EU te wachten staat'.

Overigens constateerde men blij dat men er zo snel in was geslaagd om honderd mensen te mobiliseren: 'Dat geeft de ongehoorzame burger moed'. Dit lijkt inderdaad een hele prestatie maar men vergeet (wijselijk) te zeggen dat de mobilisatie een dag eerder werd gedaan in Leiden, waar op dat moment sowieso een paar honderd activisten bijeenwaren.

Het email-bericht werd afgesloten met de oproep om niet te wachten op 'de bus naar Genua of weet ik veel naar welk gehyped protest dan ook. Organiseer je lokaal, strijd anti-nationaal voor een direct democratisch alternatief (...) Na de protesten in Göteborg mag jullie duidelijk zijn dat de pleuris is uitgebroken. Het is nu of (voorlopig) nooit!'

4. ATTAC contra "zwart blok"

Op 18 juni richtte de Franse afdeling van ATTAC¹ bij monde van Susan George haar gifpijlen op de binnen het "zwarte blok" verzamelde demonstranten. Zij vertelde dat ATTAC-Zweden maandenlang had onderhandeld met regering en politie om de protesten gewelddoos te laten verlopen. Alle moeite bleek echter vergeefs toen op donderdag het gerucht ging dat in één van de door de autoriteiten aan de activisten ter beschikking gestelde ruimtes, een school, wapens zouden zijn opgeslagen.² Het vervolg is bekend: er volgde een omsingeling en de bewoners, onder wie medewerkers van gaarkeuken Rampenplan werden ambtelijk opgehouden. De belegerde activisten werden vervolgens (ongevraagd) geholpen, ook door het zwarte blok, met alle gevolgen van dien. George concludeerde dat de in het nauw gebrachte politie in paniek naar het wapen greep. Zij legde de schuld voor het uit de hand lopen echter vooral bij de kleine groep relschoppers uit het zwarte blok: 'Ik word eerlijk gezegd schijtziek van die groepjes die nooit meedoen aan de voorbereiding van acties en het kleine dagelijkse werk, maar die bij een demonstratie als het ware er van boven invliegen om rellen te schoppen zonder zich druk te maken om door anderen gemaakte afspraken. Bovendien zal dit de beweging splitsen in mensen die geweld veroordelen en mensen die dat tolereren'.

Daarnaast verwees zij in een analyse over geweld afkeurende reformisten (waaronder ATTAC) en geweld goedkeurende revolutionairen zijdelings naar de negatieve invloed van trotskisten, marxisten en leninisten op de gebeurtenissen. Zij plaatste enige kanttekeningen:

- Het is niet revolutionair om een sociale beweging te splijten en haar potentiële bondgenoten af te schrikken.³
- Het is niet revolutionair bij een brede meerderheid van de bevolking sympathie voor onze tegenstanders te kweken.¹

¹ ATTAC is een internationale organisatie die zich ten doel heeft gesteld om wereldwijde kapitaalstromen, zowel nationaal als internationaal, aan banden te leggen in het kader van het streven naar een democratisch gecontroleerde economie, die rechtvaardig en ecologisch duurzaam is.

² Activisten spreken later van een in beslag genomen waterpistool.

³ Zij wees erop dat "gewone" burgers, kinderen en oude mensen wegblijven wanneer protestdemonstraties gepaard gaan met politie-optreden, traangas en dergelijke.

Bijlage

Susan George besloot met de opmerking dat het in Göteborg geëtaleerde gedrag van met name anarchisten maar ook revolutionairen '*idiot en contraproductief*' is. Zij toonde zich bevreesd dat 'deze tirannieke types deze beweging, die de grootste hoop van de laatste dertig jaar is, zullen kapot maken wanneer wij hen hun gang laten gaan'.

6. Nederlandse "arrestanten"

Wanneer we de media zouden moeten geloven, zouden in Göteborg ook Nederlandse relschoppers zijn gearresteerd. Zelf hadden wij al voorzichtig geconcludeerd dat men waarschijnlijk doelde op de ontruiming van de school waar ook Rampenplan zich bevond.

7. Conclusie

- "Göteborg" heeft, zeer waarschijnlijk door de schietpartij, meer kwaad bloed bij de antiglobalisten gezet dan voorgaande gelegenheden (Amsterdam, Washington, Seattle, Davos, Praag en andere). Op internet zijn veel meer woedende reacties te lezen dan normaal en het lijkt erop dat hiermee sprake is van een zekere - in ieder geval tijdelijke - radicalisering van de doorgaans wat nuchtere en vreedzame Nederlandse doorsnee-activist.
- Tot op heden lijkt Nederland verstoken van (anarchistische en in "zwarte blokken" verzamelde) stenengooiers; met dien verstande dat de laatste activiteiten van deze categorie op Nederlands grondgebied - tijdens de Eurotop 1997 in Amsterdam - voor rekening kwamen van buitenlandse, deels in Amsterdam woonachtige, anarchisten.
- Göteborg werd medio juni tevens overspoeld door trotskisten, marxisten en leninisten. Ook een onbekend aantal Nederlandse **Internationale Socialisten** waren aanwezig bij de verschillende protestdemonstraties. Het is nu al duidelijk dat deze groepering ook bij de G8-top in Genua acte de présence zal geven.

¹ Een kleine groep relschoppers gaat de dienst uitmaken. Niet alleen de bevolking, zelfs politici (vide Wim Kok), denken dat het geweld door de andere demonstranten mede wordt georganiseerd.

Bijlage

Turken en Koerden lopen zich warm voor verkiezingen Tweede Kamer

In de aanloop naar de verkiezingen van mei volgend jaar wordt in Turkse en Koerdische kring nadrukkelijk gezocht naar mogelijkheden tot een betere articulatie van hun belangen in het Nederlandse politieke bestel. Op initiatief van enkele Turken uit met name het rechtse en Ankara-getrouwe segment van de Turkse gemeenschap – dezelfde die zich voorheen ook hebben geroerd in het verzet tegen een Armeens monument in Assen - is onlangs het Turks Comité Nederland opgericht. Dit comité, waarbij een groot aantal Turkse organisaties in Nederland zich hebben aangesloten, beoogt een groter aantal Turken op verkiesbare plaatsen te krijgen op de kieslijsten van de verschillende politieke partijen. Het Comité streeft ernaar om in het jaar 2002 een aantal van tweehonderd Turken in gemeenteraden vertegenwoordigd te hebben alsook een zestal kamerzetels te kunnen opeisen. Het is de bedoeling dat deze kandidaten vervolgens de Turkse belangen beter zullen behartigen dan de huidige gemeenteraads- en kamerleden. Hoewel een dergelijke belangenbundeling onderdeel uitmaakt van het normale democratische proces, moet gelet op de achtergrond van enkele betrokkenen – onder wie ook 'Grijze Wolven' – rekening gehouden worden met een dubbele agenda en loyaliteitsrisico's.

Eenzelfde ontwikkeling lijkt zich voor te doen bij de Koerden in Nederland, die zich op aangeven van PKK-kaders ook oriënteren op een betere politieke belangenbehartiging in Nederland via kandidaatstelling bij Nederlandse politieke partijen. Binnen de Koerdische gemeenschap is de politieke hoop vooral gevestigd op een bestaande politieke partij waarvan het partijprogramma de Koerden zeer aanspreekt: Groen Links. Zo hebben de verschillende Koerdische verenigingen in Den Haag zich gezamenlijk achter twee eigen kandidaten geschaard met als doel namens Groen Links een zetel in de gemeenteraad te bemachtigen. Op deze wijze kunnen de belangen van de Koerdische gemeenschap in Den Haag worden behartigd. Deze steunactie betekent dat het huidige Turkse Groen Links-raadslid Daskapan niet meer op Koerdische steun kan rekenen. De Haagse Koerden zijn van mening dat Daskapan de afgelopen raadsperiode te weinig heeft gepresteerd.

Eén van beide naar voren geschoven kandidaat-raadsleden staat bekend als fervent aanhanger van de Koerdische Arbeiderspartij PKK en de vraag is of hij de gehele Koerdische gemeenschap vertegenwoordigt of zich puur namens de PKK kandidaat stelt.

Bijlage

zij zeggen

Stenen zijn geen argumenten

En

Slaan met knuppels

Bombarderen met sloopkogels

Vergiftigen met chemie

Verpesten met atomen

Moorden met gevangnissen

zij hebben gelijk

Stenen zijn geen argumenten

Stenen zijn nog maar

Aarzelende pogingen

Om ons uit te drukken

In de enige taal

Die zij verstaan

wij hebben nog veel te zeggen!

(anonieme kraker/poet in *Een voet tussen de deur. De geschiedenis van de kraakbeweging 1964-1999* van Eric Duivenvoorden - Arbeiderspers 2000)

EEN STAALKAART VAN HET VERZET TEGEN DE GLOBALISERING

1. Inleiding

Het verzet tegen de economische herinrichting van de wereld is in de laatste jaren in een stroomversnelling gekomen. Zo heeft de G8-top in Genua (20-22 juli 2001) te maken gehad met het Genoa Social Forum, waarbinnen 170 groeperingen van diverse pluimage samenwerken om deze top kritisch te begeleiden.¹ De aantallen zijn de laatste jaren alleen maar gegroeid en voor de toekomst is dankzij - of ondanks - de door de actievoerders gevoelde staatsrepressie zeker geen afname te verwachten.

Om met name de Nederlandse inbreng in kaart te brengen volgt hier een soort van staalkaart van de meest vooraanstaande groeperingen en actiegroepen, die conform het zogenaamde piramide-model is weergegeven. Daarnaast wordt, minder uitputtend, ingegaan op het internationale verzet tegen de globalisering.

2. Staalkaart van Nederlandse antiglobalisten

Ook de actievoerders tegen de globalisering zijn onder te verdelen in gematigden, burgerlijk ongehoorzamen en radicalen. (Voor wat Nederland betreft is de feitelijke inbreng in de laatste categorie overigens te verwaarlozen.) Hun activiteiten variëren van lobbyen en kalm protest met spandoeken, via meer "directe actie" in de vorm van (vreedzame) bezettingen, bekladdingen en kleine

¹ In Nederland worden de voorbereidingen getroffen door het platform Globaliseer Verzet, waarbinnen politieke jongeren en linkse actievoerders zijn verzameld. De meeste treft u onderstaand aan.

Bijlage

vernielingen, tot grootschalige vernielingen, deels bruto geweld tegen ordehandhavers, sabotage en aanslagen.¹

De huidige (alfabetische) stand van zaken is, zonder al te zeer in detail te treden, de volgende:

2.1 Gematigde groeperingen

Action for Solidarity, Equality, Environment and Development (ASEED)

ASEED is een binnen het linkse activisme verankerde, vanuit Nederland internationaal actieve, lobbybeweging die voor allerlei - door haar gevoelde - misstanden alternatieven aandraagt. Zij doet dit al een jaar of tien, onder meer bij Europese Toppen en bijeenkomsten van IMF/WB, WTO en G7/G8, in de vorm van zogenaamde alternatieve toppen. Wanneer de mogelijkheid aanwezig is zullen ASEED-activisten (vreedzaam!) trachten door te dringen tot vergaderzalen om ter plekke hun mening te geven.

Over internationale aantallen kunnen wij slechts gissen; wat de Nederlandse inbreng betreft gaat het om hooguit enige tientallen activisten, onder wie enkele uitstekende organisatoren.

Association for the Taxation of financial Transactions for the Aid of Citizens (ATTAC)

ATTAC is een in 1998 in Frankrijk opgerichte internationale beweging, die de wereldwijde kapitaalstromen aan banden wil leggen. Zij streeft naar een democratisch gecontroleerde economie, die zowel rechtvaardig als ecologisch duurzaam is.

ATTAC-Nederland bestaat sinds november 1999 en is min of meer ondergebracht bij het Amsterdamse XminY Solidariteitsfonds.

ATTAC-Nederland beschikt over enkele lokale afdelingen en heeft enige honderden leden, waarvan een minderheid actief deelneemt aan protestmanifestaties.

Corporate Europe Observatory (CEO)

Het CEO is een tijdens de MAI-perikelen² voor het voetlicht getreden onderzoeksgroep, die wat Nederland betreft toen met name in Leiden actief is geweest. Zij zorgde in 1997 samen met het Leidse EuroDusnie (zie 2.2) reeds voor de coördinatie van het internationale verzet tegen het MAI en zou in dat verband gezien kunnen worden als een voorloper van huidige groeperingen als (het elders te noemen) People's Global Action (PGA). Het CEO is medio jaren negentig opgericht door een aantal (ook Nederlandse) onderzoekers naar aanleiding van de grote economische en politieke macht van transnationale ondernemingen (TNC's). Het CEO doet onderzoek en voert campagnes.

Over aantallen feitelijke actievoerders kan slechts worden gegist.

¹ Een aparte rol is weggelegd voor groepen en individuen die een meer facilitaire rol spelen. Zo werden Nederlanders in Göteborg ingeschakeld om rondom de klok de berichtgeving via radio te verzorgen. Meer bekend is het Sittardse Kollektief Rampenplan, dat al jaren in geheel Europa zorg draagt voor het voeden van de magen van (linkse) activisten.

² Het Multilateral Agreement on Investments (MAI) had bijna gezorgd voor een soort van nieuwe economische grondwet, die erg nadelig zou zijn geweest voor het arme Zuiden. De onderhandelingen daarover mislukten binnen het GATT en werden door het WTO op de lange baan geschoven en in feite ongedaan gemaakt.

Bijlage

Globalisering Delft/Den Haag

Op lokaal gebied zijn her en der groepjes mensen actief ter ondersteuning van de landelijk opererende grote groeperingen. Soms zijn ze ook apart aanwezig bij grote, landelijke, vergaderingen; zo onder meer de werkgroep Globalisering Delft/Den Haag, die met een paar personen acte de présence geeft.

Vereniging Milieudefensie (VMD)

Het antiglobalisme is één van de vele items die in de belangstelling staat van de bekende VMD, een club, die hier niet nader voorgesteld hoeft te worden. Op 11 maart 2001 was de VMD tijdens een voorbereidingsvergadering van een WTO-bijeenkomst aanwezig. Er werd toen verteld dat de VMD een Breed Maatschappelijk Debat over globalisering wilde en dat de VMD dan graag zou willen fungeren als "*bruggenbouwer tussen onderbouwde kritiek op de WTO en het verzet op straat*". Tot op heden blijft de VMD echter, wat globalisering betreft, hoofdzakelijk op de achtergrond actief. Het aantal actievoerders ligt hier waarschijnlijk tussen de tien en twintig.

World Information Service on Energy (WISE)

WISE is min of meer de voortzetting van de oude Anti Kernenergie Beweging (AKB). WISE beschikt slechts over een handvol activisten, die zich met name richten op het transport van kernafval. In relatie tot de antiglobalisering is WISE een marginaal verschijnsel.

XminY Solidariteitsfonds

XminY is min of meer de *auctor intellectualis* van het hedendaagse Nederlandse verzet tegen de World Trade Organisation (WTO), het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en de Wereldbank. XminY (Solidariteitsfonds) richt zich al enige decennia op het overbruggen van de Noord-Zuidkloof en regelt daarnaast subsidies voor geestverwante groepen en individuen.

Hudig is een fervent voorstander van een zo breed mogelijk verzet tegen de globalisering en hij ziet weinig reden om niet samen te werken met meer reactionaire groeperingen als het International Forum on Globalization (waarover elders meer). Over aantallen activisten kan niets worden gezegd.

2.2 Burgerlijk ongehoorzame groeperingen

Deze categorie is in relatie tot de antiglobalisering uit te splitsen in politieke groeperingen en (politiek gewelddadige) activisten. De voornaamste qua omvang en actievormen ziet u hier.

POLITIEKE GROEPERINGS

Dwars (GroenLinks)

Dwars, de jongerenbeweging van GroenLinks, zijn in het huidige actiebestel een niet weg te denken factor. De actievoerders zijn overal aanwezig waar onrecht bevochten moet worden. Zo zijn Dwars-jongelui terug te vinden in de milieugroepering GroenFront, in het antimilitaristische Onkruid, Vergaat niet! maar ook in "grote" zaken als antiglobalisering. Er zijn hooguit enige tientallen personen actief, waarvan een deel op gebied van antiglobalisering.

Bijlage

Internationale Socialisten

Zij vormen een wat vreemde eend in de bijt en het is voor het merendeel van linkse activisten vaak moeilijk om zich te conformeren aan de standpunten van deze groep orthodoxe revolutionairen. Met name het door de Internationale Socialisten goedkeuren van (bij voorkeur door derden uit te oefenen) geweld tegen ordehandhavers is een struikelblok. Desondanks is deze, waarschijnlijk slechts uit hooguit enige tientallen bestaande, groepering in dit kader de meest serieus te nemen tegenstander. Mocht in de toekomst een radicalisering van het antiglobaliseringsactivisme te zien zijn, dan zal deze in hoofdzaak afkomstig zijn van de Internationale Socialisten die zich bij de gezamenlijke vergaderingen en voorbereidingen van acties steeds meer opwerpen als een belangrijke organisator.

Mental Defective Giraffes

Deze "groepering" was recent samen met EuroDusnie en Infocentrum Wageningen in Milaan bij de voorbespreking van acties tegen de G8-top in Genua. Mogelijk is het niet meer dan een ludieke naam en zijn zij identiek aan de Internationale Socialisten.

Rebel (SAP)

Deze jongeren van de Socialistische Arbeiders Partij zijn - in tegenstelling tot hun oudere politieke voorbeeld in de Kamer - in de meeste gevallen in één adem te noemen met het reeds beschreven Dwars.

Voor Rebel-motieven, -aantallen en dergelijke geldt hetzelfde als wat hierboven over Dwars is gezegd.

Rood (SP)

De jongerenafdeling van de Socialistische Partij is de nieuwste vertegenwoordiger van de politieke tak antiglobalisten. Zij hebben zich tot op heden nauwelijks gemanifesteerd, in feite voor het eerst met hun toetreding tot het anti-Genua samenwerkingsverband.¹ Het betreft slechts een handvol activisten.

(POLITIEK GEWELDDADIGE) ACTIVISTEN

Assata

Dit Nijmeegse info en actiecentrum geldt als vooraanstaande ontmoetingsplaats voor binnen- en buitenlandse - deels radicale - activisten. Natuurlijk is de antiglobalisering één van zijn speerpunten. Op dit moment fungeert Assata als coördinatie- en aanspreekpunt voor diegenen, die bij de onlusten rond de Eurotop zijn "gearresteerd".

EuroDusnie

Dit Leidse anarcho-autonome centrum geldt sinds jaar en dag als voornaamste "player" op het antiglobalismevel. Het heeft, via de actiegroep MAI niet gezien! aan de wieg gestaan van het Nederlandse verzet tegen de globalisering en staat nu op de nominatie om de West-Europese vertegenwoordiger te worden van het wereldomspannende People's Global Action (PGA). Mocht EuroDusnie aangewezen worden, dan krijgt Nederland straks te maken met een zogenaamde "encuentro", een vergadering van honderden, zo niet duizenden, activisten van diverse pluimage.

¹ Tot nu toe gold de SP als het zwarte schaap van de linkse familie, met name vanwege hun afwijkende mening over asielzoekers en vreemdelingen. Misschien is het wel een teken te meer dat in het verzet tegen de globalisering zoveel mogelijk moet worden gekeken naar overeenkomsten.

Bijlage

EuroDusnie herbergt circa veertig actievoerders, van wie slechts een klein deel betrokken is bij het verzet tegen de globalisering.

Infocentrum Wageningen

De onvermoeibare aanstuurster van de (radicaal-)linkse activiteiten tegen grote toppen. Infocentrum Wageningen houdt zich bezig met asiel- en vreemdelingenbeleid maar ook (ludieke) activiteiten tegen het Koningshuis, dierenrechtenactivisme en "gentech" staan in de belangstelling van de daar aanwezige (enige tientallen??) actievoerders. Hoeveel personen zich de facto bezighouden met het verzet tegen de globalisering is onduidelijk.

Links Aktie Trefpunt Utrecht (LATU)

Dit van redelijk recente datum zijnde samenwerkingsverband tracht de linkse actiewereld in Utrecht nieuw leven in te blazen. Het omvat onder meer de lokale Dwars-afdeling, politiek-cultureel centrum ACU, Offensief, de lokale Internationale Socialisten alsmede Onkruid, Vergaat Niet!. Het LATU heeft zich onlangs gekeerd tegen enkele banken, dit in het kader van de G8-top in Genua. Sommigen van hen waren ook aanwezig in Barcelona waar de WB-bijeenkomst weliswaar niet doorging maar waar de activistische tegenstanders wel aanwezig waren. Bij LATU gaat het in totaal om enige tientallen activisten, van wie enkelen zich ook verzetten tegen de globalisering

Trefpunt Anti Kapitalisten (TAK)

Het TAK is min of meer de Groningse equivalent van LATU, met dien verstande dat het iets groter van opzet lijkt. Aangesloten zijn Driftige publicaties!, Ongehoord, AK2000, Groen2001 en de wat meer bekende AMOK-Noord en de Groningse tak van de Internationale Socialisten. Ook Rood, de SP-jongeren, zouden hun interesse getoond hebben.

TAK is voortgekomen uit de actieweken van "Stank voor Bank", die voor een Nederlandse omlijsting van de acties in Praag tegen de Wereldbank zorgden. Ook in relatie tot TAK gaat het waarschijnlijk slechts om een handvol antiglobalisten.

Vrije Zone

Dit is een uit januari 2000 stammend initiatief van Amsterdamse groeperingen en individuen om het ingeslapen actiewereldje in de hoofdstad nieuw leven in te blazen. Dit met enig succes want men heeft inmiddels een handvol zogenaamde "megafestaties" georganiseerd, ondermeer tegen het militarisme, tegen asiel- en vreemdelingenbeleid, tegen genetische manipulatie, tegen de monarchie en ook tegen "globalisering van de economie".

De Vrije Zone heeft haar (gekraakte) domicilie in de Filmakademie op de Overtoom (301). Het betreft in feite een woon- en werkpand, dat voor genoemde megafestaties ter beschikking wordt gesteld.

2.3 Radicale groeperingen

Zoals inleidend gezegd hebben wij op dit moment geen groeperingen die zelf het geweld als doel zien. De laatste keer dat dergelijke anarchistische "Chaoten" hier actief waren, was tijdens de Eurotop in Amsterdam (juni 1997), waar met name in Amsterdam woonachtige Poolse anarchisten de boel vernielden.

Bijlage

Dit sluit echter niet uit dat in een enkel geval ook Nederlandse (burgerlijk ongehoorzame) activisten zich, bijvoorbeeld na onheuse bejegening door ordehandhavers, gewelddadig uiten en een steen ter hand nemen.

3. Staalkaart buitenlandse antiglobalisten

Ook ten aanzien van buitenlandse groeperingen kan de voor de Nederlandse actievoerders gemaakte categorisatie (het piramide-model) worden gebruikt. Hieronder treft u een overzicht aan van die organisaties en actiegroepen, die ook voor ons van belang zijn omdat er (mogelijk) banden met Nederland zijn.¹ Over aantallen activisten zijn slechts summiere, nauwelijks verifieerbare, gegevens bekend.

3.1 Gematigde groeperingen

ATTAC

Deze in 1998 in Frankrijk opgerichte organisatie heeft daar inmiddels enige tienduizenden leden. Haar belangrijkste (en gematigde) woordvoerder is de Frans-Amerikaanse politicologe Susan George, die veelvuldig publiceert in *Le Monde Diplomatique*.

Zie ook hoofdstuk 2.1.

Drop the Debt

Dit is een in Londen gevestigde groepering die er bij rijke landen op aandringt, om de huizenhoge schulden van de ontwikkelingslanden kwijt te schelden. Het is deze organisatie, de opvolger van Jubilee 2000, gelukt om de G8 over te halen inderdaad veertig miljard dollar kwijt te schelden.

Focus on the Global South

Dit is een in Thailand gevestigde denktank die onderzoek doet naar wereldthema's (met de nadruk op Azië) en naar het grote verschil in rijkdom tussen geïndustrialiseerde en onderontwikkelde landen.

Global Trade Watch

Deze groep van de Amerikaanse politicus/activist Ralph Nader onderzoekt hoe de globalisering doorwerkt op gebied van banen, gezondheid, milieu en democratie.

International Forum on Globalization (IFG)

Het IFG is een in San Francisco gevestigd netwerk van circa zestig activisten, onderzoekers en "opinion-leaders" die een veertigtal non-gouvernementele organisaties uit twintig landen vertegenwoordigen. Het IFG is een elite-denktank op gebied van ontwikkelen van strategieën tegen 'ongecontroleerd wereldkapitaal'. Het IFG keert zich niet tegen het kapitalisme maar slechts tegen het "global" karakter ervan. Men wenst kapitalisme teruggebracht te zien tot een regionale of lokale vorm. Ultra-linkse tegenstanders als het Leidse Fabel van de Illegaal wijzen erop dat het IFG 'in feite het hart en de hersens is van de rechtse stroming binnen de antiglobaliseringsbeweging'.

¹ Ook in internationaal verband is een faciliterende groepering te noemen: het Belgische Voor Moeder Aarde heeft zich bereid verklaard om een weekend-lange training te verzorgen op gebied van deëscalatietechnieken tegenover de politie, het functioneren als groep tijdens grote demo's en het voorkomen van arrestaties.

Bijlage

People's Global Action (PGA)

De PGA is een wereldomvattende mantelorganisatie met betrekking tot het verzet tegen de globalisering. Het werd in 1998 opgericht en roept op tot geweldloos verzet tegen de liberalisering van de handel, meer specifiek tegen de WTO. Tot de oprichters behoorden boerenbewegingen uit India, de Filippijnen, Brazilië en Frankrijk; vakbonden uit de diverse werelddelen; de Ejercito Zapatista para Liberación Nacional (EZLN) uit Mexico¹ alsmede westerse actiegroepen, waaronder het bovengenoemde ASEED.

De vergaderingen van de PGA, de "encuentros", trekken veel publiek: van enige honderden tot soms meer dan duizend activisten, variërend van gematigd tot radicaal. Desondanks is de PGA in principe geweldloos en uit op lijdzaam verzet.²

Sierra Club

Dit is een brede, a-politieke milieuvereniging die als tamelijk conservatief te boek staat. Zij ageert tegen de verregaande globalisering van de economie, aangezien deze leidt tot grote aantastingen van het milieu.

3.2 Burgerlijk ongehoorzame groeperingen

Direct Action Network

Dit is een los-vast samenwerkingsverband van Amerikaanse groeperingen die (meestal op ludieke wijze) aandacht vragen voor zaken als ontbossing maar ook de rechten van boeren in ontwikkelingslanden. Enige overlast veroorzaken zij door het zich vastketenen aan bijvoorbeeld toegangshekken tot vergaderruimtes. Veel leden hebben een anarchistische inslag. Het concept "directe actie" is ook bij Nederlandse, vergelijkbare, activisten in zwang, zoals onder meer te zien was bij de zogenaamde Klimaattop (COP6) in Den Haag (november 2000).

Reclaim The Streets (RTS)

Dit is een in 1995 ontstaan fenomeen als reactie op de Criminal Justice Act uit 1994, die grote straatfeesten ("raves") verbod. "Ravers" gingen samen met veel - met uitzetting bedreigde - krakers, met "nomaden" en radicale milieuactivisten de straat op om (zeer luidruchtig) te feesten.³ Nederland kreeg voor het eerst met Reclaim The Streets te maken bij de in juni 1997 in Amsterdam gehouden Eurotop. De grootste street-rave hier was op 16 mei 1998 op de Utrechtsebaan in Den Haag. Het gedogen ervan was indertijd een regelrechte eye-opener voor buitenlandse media.

Ruckus Society

Ruckus betreft een in Oakland (California) gevestigde organisatie die trainingskampen organiseert voor jongeren om hen te leren hoe zij het beste met hun eigen lichaam een blokkade kunnen vormen.

¹ Dit Zapatista-leger voor Nationale Bevrijding is de militaire tak van de zogenaamde Zapatistas uit de Zuid-Mexicaanse deelstaat Chiapas.

² Dit is mogelijk één van de redenen dat revolutie-verkondigende groeperingen als Socialist Workers Party, de Britse equivalent van de Internationale Socialisten, geen deel mogen uitmaken van het PGA-netwerk maar slechts een toehoordersrol krijgen.

³ Voor een uitgebreide kennismaking met RTS verwijs ik gaarne naar hoofdstuk 13 van Naomi Klein's bestseller *No Logo* (Great Britain, Flamingo 2000).

Bijlage

Ook wordt hen het zogenaamde "urban climbing" geleerd: het abseilen van gebouwen en bruggen om spandoeken neer te hangen en havens te blokkeren.¹

Tute Bianche / Ya Basta!

Deze Italiaanse "Witte Overalls" zijn - zoals uit Ya Basta! blijkt - direct voortgekomen uit het door de Mexicaanse Zapatistas aangezwengelde verzet tegen de globalisering. 'Ya Basta!' ('Het is genoeg!') was immers de lijfspreuk van deze inheemse bevolkingsgroep die daarmee doelde op de dreigende toetreding van Mexico tot de NAFTA (North American Free Trade Association).

De Witte Overalls zijn gespecialiseerd in lijdzaam verzet tegen de ordehandhavers van grote manifestaties. Zij zijn gekleed in het wit, meestal in beschermende kledij, en vormen een massaal blok. Daardoor is het soms mogelijk om, puur vanwege de massaliteit, door een politie-cordon te breken met het doel een vergadercentrum te bereiken.

Hoewel Tute Bianche - alsmede Witte Overalls van andere nationaliteit² - in aanleg vreedzaam verzet plegen, is het vanwege de overweldigende presentie een door de ordehandhavers als dreigend ervaren fenomeen.

WOMBLES

De Britse variant van de Witte Overalls is de antikapitalistische actiegroep White Overall Movement Building Liberation through Effective Struggle (WOMBLES). Het ludieke karakter van de naam wordt weerspiegeld in haar activiteiten: het gekleed in witte overalls en kappen blokkeren van straten en het in winkels verspreiden van neppgeld om een scene te veroorzaken. De WOMBLES beweren dat zij in heel Europa zijn vertegenwoordigd. Mogelijk bedoelen zij de (autonome) Witte Overall-groeperingen.

3.3 Radicale groeperingen

Het meest destructief, niet alleen voor have en goed maar ook voor de goede bedoelingen van de doorsnee-demonstrant, is het kleine aantal groeperingen en personen dat er van meet af aan op uit is, om met grootschalig geweld te voorkomen dat grote vergaderingen een normaal verloop hebben. Het gaat hier om radicaal-linkse overblijfselen uit de periode voor (en direct na) 1990, toen links nog de beschikking had over voldoende targets.

De verschillende, weinige, groeperingen zijn uit te splitsen in een tweetal categorieën:

- "politieke" autonomen, meest uit de anti-imperialistische hoek. Zij keren zich met zowel een politieke boodschap als met een sporadische steen tegen de autoriteiten. Geweld is voor hen een middel. Voorbeelden hier zijn de Anti Faschistische Aktion (AFA) uit Duitsland alsmede hun Deense AFA-geestverwanten. AFA-activisten waren medeverantwoordelijk voor het uit de hand lopen van de protesten tijdens de Eurotop in Göteborg, op 14 en 15 juni jongstleden. (Over de huidige deelname van Nederlandse activisten in deze categorie is nauwelijks iets bekend. Ongetwijfel zal een deel van het anti-imperialistische restant zich in woord scharen achter

¹ Een activiteit die hier te lande een specialiteit is van de "klimgroep" van Vereniging Milieudefensie.

² Met name Finland heeft de beschikking over een sterke groep Witte Overalls, die zijn ontstaan in de nasleep van de WB/IMF-conferentie in Praag (september 2000). De Finse dienst wijst hier op het in principe geweldloze karakter '*but in reality the main aim is to provoke encounters with authorities by breaking through blocks placed by the police*'. (telex 4-7-2001)

Bijlage

de politieke autonomen; in daad is een heel ander verhaal. De laatste keer dat een Nederlander hiervoor werd gearresteerd (en veroordeeld) was bij de zogenaamde Poll Tax-rellen in Londen (oktober 1990) toen een Nijmeegse activist letterlijk en figuurlijk voor gaas ging.)

- anarcho-autonomen, vergelijkbaar met bijvoorbeeld de Duitse 'chaoten' (of bierpunks). Zij trappen rotzooi omwille van het rotzooi trappen. Met andere woorden, geweld is voor hen een doel. Het gaat hier om individuen of in kleine groepjes optredende relschoppers, die nooit betrokken zijn bij voorbereidingsactiviteiten van de meer welwillende organisaties en personen. Zij overvallen min of meer een vreedzame demonstratie, plegen grootschalige vernielingen en duiken meteen onder in de grote massa wanneer de politie opduikt. In bijna alle gevallen worden vervolgens de verkeerde personen gearresteerd. Bij de laatste gelegenheid, in Göteborg, waren deze anarchisten voor een groot deel afkomstig uit de Baltische staten. Een kwestie van het zich eindelijk na jaren van Sowjet-overheersing vrij kunnen uiten en prompt doorgeslagen?? Nederland kreeg tijdens de Eurotop van 1997 eveneens te maken met de activiteiten van anarchisten. Hier betrof het onder meer Poolse staatsburgers.¹

4. Conclusie en aanbeveling

Het is uit bovenstaande wel duidelijk geworden dat de globalisering, meer specifiek de grote macht van financiële instellingen en multinationals, steeds meer verzet oproept. Dit verzet wordt door een grote, wisselende, groep bezorgde individuen en groeperingen op verschillende wijze gepleegd. Hopelijk kan deze - in de toekomst ongetwijfeld verder te completeren - staalkaart bijdragen aan een redelijke inschatting van de diverse groeperingen en hun protest- en verzetsvormen.

Voor Nederland is het voorlopig van belang te constateren dat wij (voorlopig) niet te maken hebben met de echt gewelddadige categorie anarchistische relschoppers.

Echter, een punt van aandacht is de verdere ontwikkeling van de Internationale Socialisten. Zij zijn weliswaar klein in ledental (zouden het er meer dan 25 zijn?) maar zij keuren vanuit hun revolutionaire ideologie het groffe geweld, zoals dat bijvoorbeeld in Göteborg werd geëtaled, geenszins af: zij hebben er zelfs begrip voor.

¹ In dit verband wijzen wij erop dat een aantal Poolse anarchisten in Amsterdam woonachtig is, onder meer in kraakpanden in de Staatsliedenbuurt.